

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
על-ידי ועד ידידי המכון

- ר' שמואל ומשפחתו שיהיו אייזנברג
- הרב לייבל ומשפחתו שיהיו בוינגאווארסקי
- הרב יהודה ומשפחתו שיהיו דוידאו
- ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיהיו פישר
- ר' ראובן ומשפחתו שיהיו קיל
- הרב יצחק ומשפחתו שיהיו רסקין

קובץ זה נדפס לזכות הנגיד החסידי
הרה"ח ר' יוסף יצחק הכהן שיהי גוטניק
מלבבורג - אוסטריה

אשר נדבה רוחו לפתוח את רזי תורת רבנו בפני קהל רחב של לומדי
תורת החסידות ולהפיצה ככל האפשר 'הוצה'.
זכות התקשרות הרבים באילנא דחיי, על ידי לימוד תורת רבנו,
תעמוד לו לזכות בקיום כל ברכות רבנו אליו במילואם וכפשוטם
ולרוות נחת רב מכל יוצאי חלציו, בגשמיות וברוחניות.

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח בעל כשרון, בעל מדות ויר"ש
התמים הרב ר' יואל ז"ל
בן הרה"ח התמים ר' רפאל נחמן הכהן ז"ל
כהן

ה'חורף של כ"ק אדמו"ר
ועמוד התווך של ההוצאה לאור של תורתנו
אשר מממיו שתינו אנו, וביאוריו העמוקים
שזורים במאמרים ובשיחות שהוצאו לאור ע"י המכון,
סייע רבות לאורך השנים למפעלנו באופן אישי,
והיה לנו לעיניים בכל שאלה שהתחבטנו בה
נלב"ע זא"ו מנחם-אב ה'תשפ"א
ת.ג.צ.ב.ה.

ביאורים בתורת רבינו

לקוטי שיעור
מכ"ק אדמו"ר מלובאוויטש
עם ביאור ופירוש

ראש השנה ויום הכיפורים

שנת תש"פ שבע מאות שמונים ושתיים לבריאה

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמות

הוד"ח התמים
ר' יעקב

בן הררה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור

לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

גלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע

ת.ג.צ.ב.ה.

קובץ זה נדפס
לזכות

הרה"ח יוסף דוד בן רחל
וזוגתו אלישבע בת רחל
וכל יוצאי חלציהם

לאורך ימים ושנים טובות
לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמות

הרה"ח הרה"ת בן ציון ע"ה
ב"ר כתריאל ע"ה

שם טוב

נתרם על-ידי נכדו שיחי'

קובץ זה נדפס
לזכות

הרה"ת ג' יעקב ומשפחתו שיחי'
בלזניסקי
להצלחה רבה ומופלגה
בגשמיות וברוחניות,
ולחיזוק ההתקשרות

עם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמות

הוד"ח התמים
ר' יעקב

בן הררה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור

לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

גלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע

ת.ג.צ.ב.ה.

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות

ר' מרדכי

וזוגתו מרת חיה מושקא שיחי'

בן שבת

ולזכות

ליאור בת מרדכי,

יהושע בן אברהם שיחי'

יזכו להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר
יפנו בגשמיות וברוחניות

ולזכות ר' דוד ציון בן יצחק

וזוגתו זהבה בת מרדכי שיחי'

לפואה שלימה וקרובה

ולהצלחת בית הספר החדש 'מנחם

מענדל אקדמי'

סגל המורים והמורות וכל העוסקים

במלאכת הקודש

שלה בו, כי היא לא מושפעת ממצב התחתון. משאי"כ דרגת הרצון היא נמוכה יותר ומושפעת ממצבו של התחתון, ולכן רצונה ביהודי מותנה במצבו, אם יקיים את המצווה היא תרצה בו ואם לא יקיים היא לא תרצה בו.

בסגנון אחר, בהמשך למבואר לעיל בביאור ו שתשובה באה מהרצון התמידי לקיים כל המצוות, לפיכך היא כלי לדרגת 'בעל הרצון' הרוצה תמיד שישואל יהיו מושלמים גם בקשר הגלוי שנפעל על-ידי קיום רצונותיו (ראה ס"ה תקע"ה תרצ"א).

ענין נוסף שנפעל על-ידי בעל הרצון: כשם שישנה המשכת הרצון על-ידי מצוה, כך עובר עבירה נעשה שנאוי ח"ו. וגם ענין זה נתקן על-ידי בעל הרצון. שכן בעל הרצון אינו מוכרח ח"ו ואינו "נתפס" ברצון. הביאור בהו: מצד עצמותו יתברך, "איני יודע באיזה מהם חפץ...". אלא הקדוש-ברוך-הוא בחר בבחירה חפשית להיות 'חפץ במעשיהו של צדיקים' ו'אינו חפץ במעשיהו של רשעים'. ובחירתו הינה לשנוא את העבירה, אך לא הינה בחירה לשנוא את עובר העבירה (ראה לקי"ש שם, ובק"ש ח"ו ע' 23).

לביאור טו: בין שלוש העמודים שעליהם העולם עומד, התורה שייכת למידת התפארת ('עבודה' למידת הגבורה ו'גמ"ח" לחסד), כיון שהתורה ניתנה לעשות שלום בעולם ובכן היא משלבת בין נגודים (ראה ד"ה אמר ר' אשע"א תשי"ז), וזהו ענין מות התפארת, שהיא משלבת חסד וגבורה.

הענין בהו: נתינת דבר לולת יכולה להיות בשלושה אופנים: א. חסד - ההשפעה היא בגלל הצורך של המשפיע (עליו) להשפיע כתוצאה מהתערות רגש ה'טוב' שבו. הוא נתן ללא התחשבות במצב המקבל (תחתון), בין אם הוא ראוי לכך ובין אם לאו. ב. דין (גבורה) - ההשפעה היא בגלל התחתון, שמצד תהגותו ראוי הוא לה מן הדין. נתינה זו היא ללא רגש של העליון, אלא רק על פי השבט 'יבש' האם התחתון ראוי או לאו. ג. רחמים (תפארת) - המשלבים חסד וגבורה יחדיו. שכן מצד אחד, הנתינה היא בגלל מצבו מעורר הרחמים של התחתון (מי שאינו מסכן לא יקבל), ולכן הגבורה אינה מנגדת לכך. ומצד שני,

ההשפעה היא מפני התערות הריגשות והרחמים של העליון, שמצב התחתון נוגע לו ביותר.

יכולתה של מידת הרחמים לשאת בקרבה תנועות הפוכות, עליון ותחתון, נובעת מן שמקורה של מידת הרחמים (תפארת) היא מפשיטת הנפש (תפארת הנעלם), אשר אינה מוגדרת לא כ'עליון' ולא כ'תחתון', ומצידה יכולים להתחבר שניהם יחדיו. שכן 'אדר' הוא דבר המפריד וסותר לגוד אחר, אולם כשאין גוד, אין מה שישתור ויפריד ביניהם, והם יכולים להתחבר יחדיו.

ועל דרך זה באלוקות, במידת החסד הדין הוא על האור האלוהי, ולכן בא מנמה גילוי אלוקות. במידת הגבורה הדין הוא על הנביאים, ולכן בא מנמה צמצום. ואילו מידת התפארת 'עולה עד הכתר', שהכתר עניינו פשיטות שאינה מוגדרת בחסד או בגבורה, ומנמה בא רחמים - חיבור בין תחתון לעליון (ראה סה"מ תוס"ו עמ' תל"ו ואילן).

אמנם האור הנורה הוא 'בהינה שלמעלה מהשתלשלות השייך להשתלשלות'. שכן האור אין-סוף שנמשך בתפארת, אינו כפי שהוא מופשט בעצמו למעלה מגדרים, אלא כפי שכבר ירד לדרגות אלו: בענין תפארת, מדובר כבר בביטוי של הפשיטות כפי שהיא מתבטאת בגדרים של חסד וגבורה. משאי"כ מנעה הקב"ה שלמעלה מתורה הוא 'אור אין-סוף שלמעלה מהשתלשלות כפי שהוא בעצמותו', הפשיטות האלויות בעצמה שאין לה ציור וגדר (ראה בכל זה ד"ה וכל אדם תשכ"ג סעיפים ד-ה).

הערת רבינו *14: במכתב כללי המצוין בהערות רבינו *14 מבאר שהתמלכיות והתשובה אינם צריכים להיות מנוצלים לרשעים כללים ובעיות עולמיות, בקריאות שאינן מחייבות איש, אלא תשומת הלב חייבת להיות מוקשת אל ה'יחיד' וה'אני'. וענין זה מתבטא במצות תקיעת שופר. אין כאן הרכב של מספר כלי זמר, כי אם דוקא כלי בודד. ואף הוא אינו מנשיי מוסיקלי מושכלל המבצע ציירות מוסיקליות יוצאות מן הכלל, אלא הוא דוקא קרן פשוטה של בהמה, וזה מלמד שהדגש צריך להיות מושם על הנאת קדישה אפילו בענינים פשוטים הרגלים של חיי היום יום.

פתח-דבר

בשבת והודיה לה' יתברך, מוגשות בזה לפני ציבור הלומדים שתי שיחות נוספות בסדרת 'ביאורים בתורת רבינו' - שיחה לראש-השנה ושיחה ליום-הכיפורים.

שיחות אלו נדפסו בלקוטי-שיחות חלק ד עמ' 1144 (ראש-השנה), ועמ' 1149 (יום-כיפורים). כאן נוספו להן קיצורים וסיכומים, ונתבאר הענינים והמושגים המובאים בהן.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שחי' אשכנזי, והסתיענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל ע"ה כהן בהודעות שונות.

*

הדרתנו נתונה להרה"ת יואב שיחי' למברג על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

כמו כן מודים אנו להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת השיחות. השיחה של ראש-השנה תורגמה מאידיש ללשון-הקודש על-ידי מערכת 'אוצר לקוטי שיחות', והדרתנו נתונה להם על כך.

*

שיחות מבוארות אלו, מצטרפות לשיחות ומאמרים שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים 'ביאורים במאמרי רבינו', שני כרכים, המאגד בתוכו שלושים ואחד מאמרים, מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים ומבוארים בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובתנויות הספרים המוכרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידינו, בכתובת: www.biuim.022.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, "שיגיאוי מי יבין" (תהלים יט, ג). יתכן כי נפלג אי-הבנות בענינים המבוארים. על כן קשתנו שטוחה כפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנם בהודעות הראשונה א"ה.

יהי רצון מהש"ת כי העיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרז את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

ח"י אלול ה'תשפ"א

מילואים

לביאור י: כאשר בני ישראל נבשלו בחטא העגל, ביקש והתחנן משה רבינו לקב"ה שישלח ימחל לבני ישראל, לימודו אז הקב"ה את סדר בקשת הרחמים שעל ידי הקריאה ב"ג מידות החסמים, ונאמר שם "ויהי בעבר כבודי ושמותיך בנקרת הצור". צריך להבין מהו העניין של נקרת הצור שבמקום זה דווקא נעשית הכפרה?

אדמו"ר הזקן מבאר (לקוטי תורה כו, ג) את התוכן הפנימי שבצור על-ידי הסברת ההבדל בין האש הגלויה לאש הטמונה בצור החלמישי:

לצורך קיומה תלויה האש הגלויה בשני תנאים: א. חומרי בעירה שבהם תוכל להיאחו, שמוך, עצים וכיוצא בזה. ב. מניעת דברים שמכבים את האש כמו מים עפר וכדומה. לעומתה, האש שבצור החלמיש אינה זקוקה לשום תנאי. האש קיימת במעמקי הצור לעולם והיא אינה מותנית בדבר. אין לה צורך בחומרי בעירה ואין דבר שיוכל לכבותה. גם אם הצור מונח עשרות שנים במים, עדיין נוכל להוציא ממנו את האש. אכן, צריך לחפש עצות איך לגלות את האש ע"י הכאה וכדו', אבל היא קיימת תמיד.

כל זה הוא משל על הנפש האלוהית שבכל יהודי. הניצוץ האלוהי שביהודי נמשל לאש, וכמו שכתוב "כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא". באש זו יש שתי דרגות, האש הגלויה והאש המוסתרת במעמקי הלב. האש הגלויה הבערת אצל יהודי זקוקה לתנאי קיום חיוניים. צריך להיות לאש במה להיאחו - לימוד התורה וקיום המצוות. ויש גם תנאי שלילי שלא יהיו מים שיכבו אותה - חטאים ועבירות עלולים לכבות את האש האלוהית. כל זה אמור על האש הגלויה, אבל בעומק ליבו של יהודי טמונה גם אש נסתרת, ואש זו לעולם אינה נכבית אפילו יהודי שאין לו תורה ומצוות שבין תוכל האש להיאחו, ואף אם יתירה מזה, הוא גם עבר על המצוות אשר לא תעשינה ח"ו, אף-על-פי-כן האש קיימת, כי זו אש תמידית.

עניין זה קשור גם לפירוש נוסף במילה צור, צור רומז על השרש כמו שכתוב "הביטו אל צור חוצבתם". כאשר מוסתלים על יהודי כפי שהוא

מצד שורשו, בנקודה זו הוא תמיד שלם. אלא שצריך למצוא עצות ודרכים לשפשוף את האבק ולהסיר את הכיסויים המעלימים כדי לגלות את האש, אבל האש עצמה קיימת תמיד בשלמותה. גם כאשר בני ישראל חטאו בחטא החמור ביותר חטא עבודה זרה, אמר הקב"ה למושה רבנו ושמותיך בנקרת הצור, כי מצד העניין של צור, גם על חטא העגל יכולה להיות כפרה, אלא שאת הצור צריך לגלות, וההתגלות היא על-ידי תשובה.

לביאור ח: ביאור העניין: דרגת בעל הרצון היא דרגה של רצון בישראל שאינו מותנה במצבם, דהיינו שהקב"ה רוצה בישראל בלי סיבה. וענין המצוות בדרגה זו הוא רק דרך לממש את רצונו ולהתקשר עם ישראל בכללי, כיון שכל מצוה היא המשמט רצון הקב"ה אל היהודי המקשרת אותו עימו בפועל (והחטא פועל חסרון בקשר זה) (ראה סו"ה תקע"ה תרצ"א).

והנה, כיון שבעל הרצון רוצה בישראל עצמם, ואילו המצוות הן רק הדרך להתקשר עם ישראל, לכן הוא "אינו מוכרח בהרצון דמצוות", אלא יכול לקיים הקשר עם ישראל גם בדרך אחרת - באמצעות תשובה, והרי זהו בדיוק ענינה של התשובה, הרצון של היהודי לשוב אל ה' ולהתקשר עמו, וכל רצונו בקיום המצוות הוא כשביל התקשרות זו (ולכן קיום המצוות שלו הוא "בחילא יתיר" - בכל מאודו ויותר מהמחוייב על פי דין).

ואולם כל זה הוא בדרגת בעל הרצון, שהוא רוצה בישראל עצמם, והמצוות הן רק הדרך להתקשר עם ישראל, אבל בדרגת ה"רצון" במצוות, הוא רוצה בקיום המצוות עצמן (והתייחסותו לתחתון מוכרחת להיות בהתאם למצב התחתון, היינו שמי שלא קיים את המצוות אינו רצוי) (ראה לקו"ש ח"י"ט עמ' 427 ואילוף).

וטעם חזילוקי: דרגת בעל הרצון היא דרגה גבוהה ולפיכך הרצון שלה בתחתון (ישראל) לא מותנה במצבו, והיא תוצה בו תמיד ללא שינוי. היא אמנם רוצה גם שהתחתון יהיה מושלם, אבל כשהתחתון אינו מושלם זה לא מפחית את הרצון

תוכן כללי

מחמתו של ראש-השנה
 שלוש תכונות ב"ראש" וכנגדן שלושה אופני עבודה בראש השנה • שלושת ענינים הניל במצות היום – תקיעת שופר • הבחירה האמיתית בישראל הנפעלת ע"י התקיעות דוקא א. על הפסוקי "דרשו הוי' ולאן נאמר הלשון "עשרה ימים שבין בהמצא", אמרו ר"ל "אלו עשרה ימים שבין עשרה ימים ראש השנה ליום הכפורים".
 בלשון רז"ל זה ישנם, לכאורה, שני ענינים הפכיים: מהלשון "שבין ראש השנה ליום הכפורים" משמע שראש השנה יום הכפורים אינם ככלל עשור ימים אלו; אבל מדברי הגמרא "אלו עשרה ימים", מוכח, שגם ר"ה ויוה"כ נכללים בחשבון עשרת הימים, שהרי בין ר"ה ליוה"כ ישנם רק שבעה ימים.

סיכום: מדברי חז"ל "עשרה ימים שבין

ראש השנה ליום הכפורים", עולה שבראש השנה וביום הכפורים שני ענינים: א. ענינים העצמי. ב. ענין התשובה, כחלק מעשרת ימי תשובה.

ב. תשובה היא למעלה מכל

המצוות, ולכן מועילה תשובה לתקן את כל הפגמים שבתחום המצוות, כיון שמגיעת למעלה יותר מכל המצוות⁴.
 ועל-פי האמור שענין התשובה (דר"ה)

מחמתו של ראש-השנה

שלוש תכונות ב"ראש" וכנגדן שלושה אופני עבודה בראש השנה • שלושת ענינים הניל במצות היום – תקיעת שופר • הבחירה האמיתית בישראל הנפעלת ע"י התקיעות דוקא א. על הפסוקי "דרשו הוי' ולאן נאמר הלשון "עשרה ימים שבין בהמצא", אמרו ר"ל "אלו עשרה ימים שבין עשרה ימים ראש השנה ליום הכפורים".
 בלשון רז"ל זה ישנם, לכאורה, שני ענינים הפכיים: מהלשון "שבין ראש השנה ליום הכפורים" משמע שראש השנה יום הכפורים אינם ככלל עשור ימים אלו; אבל מדברי הגמרא "אלו עשרה ימים", מוכח, שגם ר"ה ויוה"כ נכללים בחשבון עשרת הימים, שהרי בין ר"ה ליוה"כ ישנם רק שבעה ימים.

ענינים הפכיים: מהלשון "שבין ראש

השנה ליום הכפורים" משמע שראש השנה יום הכפורים אינם ככלל עשור ימים אלו; אבל מדברי הגמרא "אלו עשרה ימים", מוכח, שגם ר"ה ויוה"כ נכללים בחשבון עשרת הימים, שהרי בין ר"ה ליוה"כ ישנם רק שבעה ימים.

ובהכרח לומר, שבר"ה ויוה"כ יש שני ענינים: ענינם העצמי, שאינו ענין התשובה; וענין התשובה שבהם, שמחמתו נכללים הם ב"עשרת ימי תשובה". והסדר הוא, שתחלה צריכה להיות העבודה מצד ענינו העצמי של

(5) לקוטי תורה אחרי כו. ג. דרך מצותיך מצות וידוי ותשובה. – ריש לומר שמטעם זה לא מנה הרמב"ם תשובה במנין תרי"ג מצוות, כי היא נעלית מהם וכוללת אותם, וציויים הפוללים אינם נמנים במנין המצוות (ספר המצוות שרש"ד).
 – ואין להקשות דמכל-מקום תכנס במנין המצוות לפי שיש בו "מעשה מיוחד" (ראו לקוטי שיחת חיד"ע 1347 הערה 26) דהתשובה, כי בתשובה יש ב' ענינים:

(1) ישעיה נה, ג.
 (2) ר"ה יח, א. ויש"י.
 (3) ראו בבנין זה תענית ה, רע"א. בספן כשרי חמד כללים ב, עב.
 (4) וכן ביו"כ – ב' ענינים: ענינו העצמי ובחינת התשובה שבו, ומחמת העצמי דיר"כ הוא החותם של כל עשרת ימי תשובה, כמו שמבואר להלן ע' 1152 ואילך.

ביאורים בתורת רבינו
א. תשובה מגיע למקום נעלה יותר ..
 וכפי שמביא רבינו בהערה 8 שתשובה מגיעת ב"בעל הוצון", ומובא בד"א שבעל הוצון אינו מוכרח ברצון, ובידו לרצות ולהפוך בעם ישראל למרות חטאיהם. אלא שיש להבין נקודה זו, וכי בעל הוצון אינו רוצה במצוותו? ומצד שני, אם אינו מוכרח ברצון דמצוות, למה נדרשת תשובה על העונות?
 ביאור הענין: דרמת בעל הוצון היא דרמה של רצון בישראל שאינו מותנה במצבם, דהיינו

שוקב"ה רוצה בישאל בלי סיבה. וענין המצוות בדימה זו הוא רק דרך לממש את רצונו ולהתקשר עם ישראל כגלוי, כיון שכל מצוה היא המשכת רצון הקב"ה אל היהודי המקשר אותנו עימו בפועל (והחטא פועל חסרון בקשר זה) (ראו סו"ה הקוטי תרע"ו).
 והנה, כיון שבעל הוצון רוצה בישאל עצמם, ואילו המצוות הן רק הדרך להתקשר עם ישראל, לכן הוא "אינו מוכרח בהוצון דמצוות", אלא יכול לקיים הקשר עם ישראל גם בדרך

שזה היום היחיד שיש בו חיוב של חמש תפילות המכוונות לחמש דרגות הנשמה, כיון שמאירה בו בחינת יחידה.

(ממאמר ד"ה וכל אדם ושיחת

שמחת כיה"ש תשכ"ג)

"יום שנתחייב בחמש תפילות", לפי שכללות זהו יום שמאירה בו בחינת "חמש" – בחינת יחידה.

ההתקשרות העצמית בין ישראל לחקב"ה מתבטאת בכניסת הכוון הגדול לקודש הקדשים ביום הכפורים, וגם בכך

מטעם זה, גם לדעת רבי אין עיצומו של יום מכפר למי שמכחיל את מצות היום, שכן עיצומו של יום הוא הגורם שייחשב לעבירה, ולכן אין כידו לכפר על כך.

עם הקב"ה זו למעלה מזו: א. קיום המצוות וקבלת עול. ב. תשובה וחרטה על החטאים. ג. התקשרות עצם הנשמה עם העצמות. דרגה נעלית זו מתגלה ביום הכיפורים, וכיון ששם אין החטאים פוגמים מלכתחילה, לכן יום הכיפורים מכפף.

מטעם זה, גם לדעת רבי אין עיצומו של יום מכפר למי שמכחיל את מצות היום, שכן עיצומו של יום הוא הגורם שייחשב לעבירה, ולכן אין כידו לכפר על כך.

מטעם זה, גם לדעת רבי אין עיצומו של יום מכפר למי שמכחיל את מצות היום, שכן עיצומו של יום הוא הגורם שייחשב לעבירה, ולכן אין כידו לכפר על כך.

מטעם זה, גם לדעת רבי אין עיצומו של יום מכפר למי שמכחיל את מצות היום, שכן עיצומו של יום הוא הגורם שייחשב לעבירה, ולכן אין כידו לכפר על כך.

סיכום כללי

הכיפורים תענית ותשובה.

סעיף א: הן לדעת רבי והן לדעת רבנן עיצומו של יום הכיפורים הוא שמכפף, אלא שלדעת רבנן התנאי לכך הוא התשובה.
סעיף ב: ג' מדרגות בהתקשרותם של בני ישראל עם הקב"ה זו למעלה מזו: א. קיום המצוות וקבלת עול. ב. תשובה וחרטה על החטאים. ג. התקשרות עצם הנשמה עם העצמות. דרגה נעלית זו מתגלה ביום הכיפורים, וכיון ששם אין החטאים פוגמים מלכתחילה, לכן יום הכיפורים מכפף.

סעיף ג: הן בראש השנה והן ביום הכיפורים יש ג' ענינים: א. ענינם העצמי – בראש השנה הכותר המלך, וביום הכיפורים "עיצומו של יום מכפר". ב. התשובה – להיותם חלק מעשרת ימי תשובה. ג. מצות היום – בראש השנה שופר, וביום

סעיף ה: ההתקשרות העצמית בין ישראל לקב"ה מתבטאת בכניסת הכוון הגדול ביום הכפורים לקודש הקדשים, וגם בכך שזו היום היחיד שיש בו חיוב של חמש תפילות המכוונות לחמש דרגות הנשמה, כיון שמאירה בו בחינת "יחידה".

הארון לא היה שם עוד. ומזה מוכן, שזוהי כניסה למקום ודרגא הנעלים גם מהתורה (ואפילו מהתורה כפי שהיא בבחינת אותיות החקיקה – לוחות)²⁰. והחילוק שבין תשובה שעל-ידי התורה לתשובה שלמעלה מהתורה הוא²¹, שתשובה שעל-ידי התורה היא בבחינת גילוי לבד, והגם שתשובה נעלית מתורה, דמטעם זה מועילה התשובה גם על הפגמים דתרי"ג מצוות התורה – כולל מצוות תלמוד תורה – מכל מקום הרי היא בבחינת גילוי. ותשובה שלמעלה מהתורה היא ההתאחדות עם עצמות, למעלה מגילוי²².

וכשם שבזמן הבית, ההתקשרות העצמית שבין ישראל להקב"ה היתה נעשית על-ידי כניסת כהן גדול לקודש הקדשים ביום הכיפורים, כן בא ענין זה עתה לידי כטיטו בתפילות יום הכיפורים, שהרי התפילה היא במקום עבודת הקרבנות:

21 ראה לקוטי שיחות ח"י ע"י 1013 ואילך.
22 ראה לעיל תורה 12.
23 לקוטי תורה פתח פא, ב.
24 ולכן עיקר הפפרה הוא בסוף היום (ראה לקוטי תורה תצא לט, ד). וראה קונטרס העבודה פ"ה (ע')

ביאורים בתורת רבינו

כטבע תולדותם, ועליהם נאמר "פני שור .. פני אריה". למעלה מהם אלו המלאכים שעבודתם היא בחוליו ורחימו שנליים, על דרך בני אדם, ועליהם נאמר "פני אדם" (לק"א ריש פל"ט ובהגהה שם).

כג "תורה כפי שהיא בבחינת אותיות החקיקה"

אותיות החקיקה אינן דבר נוסף על האבן עליה הן חקיקות, בשונה מאותיות הכתיבה, ולמעלה הן

בא רק לאחרי הענין דר"ה שמצד עצמו, נמצא, שהענין דר"ה שמצד עצמו הוא למעלה עוד יותר מענין התשובה.

ומהו תוכן העבודה דר"ה שמצד עצמו – "אמרו לפני כו' מלכיות כדי שתמליכוני עליכם".²³ ומוכן, שקודם שמקבל האדם על עצמו מלכותו יתברך, אין כל מקום לעבודת המצוות (וכמאמר "קבלו מלכותי ואח"כ קבלו גזרותי").²⁴ וממילא, הנה גם עבודת

ענין הנקרי שבה – קבלת קיום התורה ומצוות להבא, והוה על דרך הציווי "קדושים תהיו" (ב' חרטה על העבר, והוה על דרך הציווי "וערפכם לא תקשו עול").²⁵ ובי ציווי אלו – "קדושים גו' תרפכם גו'" – הם ציוויים כוללים (סהמ"צ שם). והחידוש מיוחד שכתובה הוא רק ענין היודי דברים (שהוא "מעשה

ביאורים בתורת רבינו

אחרת – באמצעות תשובה, והרי זהו בדיוק ענינה של התשובה, הרצון של היהודי לשוב אל ה' ולהתקשר עמו, וכל רצונו בקיום המצוות הוא בשביל התקשרות זו (ולכן קיום המצוות שלו הוא "בחילא יתיר" – בכל מאורו ויותר מהמחוייב על פי דין) (ראה לקו"ש ח"ט עמ' 427 ואילך). ואולם כל זה הוא בדרגת בעל הרצון, שהוא רוצה בישראל עצמו, המצוות הן רק הדרך להתקשר עם ישראל, אבל בדרגת ה"רצון" במצוות, הוא רוצה בקיום המצוות עצמן (וההיחסותו לתחתון מוכרחת להיות בתחום למצב התחתון, היינו שמי שלא קיים את המצוות אינו רצוי).

וטעם החילוק: דרגת בעל הרצון היא דרגה גבוהה לפיכך הרצון שלה בתחתון (ישראל) לא מותנה במצבו, והיא תרצה בו המיד ללא שינוי. היא אמנם רוצה גם שהתחתון יהיה מושלם, אבל כשהתחתון אינו מושלם זה לא מפחית את הרצון שלה בו, כי היא לא מושפעת ממצב התחתון. משא"כ דרגת הרצון היא נמוכה יותר ומושפעת ממצבו של התחתון, ולכן רצונה ביהודי מותנה במצבו, אם יקיים את המצווה היא תרצה בו ואם לא יקיים היא לא תרצה בו. וראה בסגנון אחר במילואים.

מיוחד") ונגמנה במנין המצוות (סהמ"צ מ"ע עג) – וראה בארוכה לקו"ש נשא תש"ג.

20 ר"ה טז, א, ל"ה, ב.

21 ע"פ מפלגת יתרו כ, ג. תרי"ב אחרי פ"ה, י"ג. יל"ש יתרו שם.

ב "קודם שמקבל האדם על עצמו מלכותו יתברך, אין כל מקום לעבודת המצוות"

שלכן קבלת עול מלכות שמים לא נמנית במנין המצוות, כי ציווי מתאים לאחר שהאדם יש לו כבר העול לצייית לציווי המלך. וההאדם מקבל על עצמו עול המלך, עושה זה לא מצד ציווי המלך, אלא עוד לפני זה, מצד עצמו (והרת

נתום תשמ"ח ח"ד ע' 231).

ג "ע"י העבודה רדאש השנה שהמליכוני עליכם מגיעים אל העצמות ממש"

בטרם התמנותו אין למלך שום קשר עם הוולת הוא לגמרי לעצמו, וכפי שנאמר על שאל "משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (שפאל"א ט, ט, כ). כלומר, גבוה הגשמי שיקף את מעלתו הרוחנית, ומידותיו שנמשכו מהשכל היו גבוהות יותר מהשכל של כל העם (ראה ארומ"ת דרא כו ד ע' תשפ"ג, ש"ש כרך ב ע' תרי). נמצא שכל ענין המלכות על עם הוא ירידה גדולה בשביל המלך, ומצד עצמו אין לו שייכות לכך. ולכן בעת ההכרזה צריך לערוך דרגה שאין לה שייכות לוולת, שהיא המלך עצמו.

ובנמשל, לגבי עצמותו ית' התערה מאמרות שבהם נברא העולם הם מילין הדייטא, ואין להם

מה שעשה האדם היפך הרצון – מגעת למעלה יותר גם מהרצון, אבל, עדיין במדרגה שיש לה שייכות לבחינת הרצון,⁸ כי במדרגה שאין לה שייכות כלל לרצון – גם עבודת התשובה על היפך הרצון אינה תופסת מקום. הרי שלתשובה יש עדיין שייכות לרצון, גילויים; ואילו העבודה ד"תמליכוני עליכם" מגעת בעצמות ממש – למעלה

⁸ שלכן איתא הלשון בזה שמגעת "בעומק הרצון". "בעל הרצון" (עיי' המשך ראש השנה תרצ"א בספר המאמרים קונטרסים ח"א קכו, א ואילך. ספר המאמרים תרצ"א ע' יב ואילך).

⁹ ראה בארוכה המשך ראש השנה תש"ג (ספר

מכל הגילויים.⁹ ומה גם מוכן גודל עילויין של נשמות ישראל, שהן מגיעות בעצמות ממש ולכן ביכלתן לעורר אצל הקב"ה בעצמו את הרצון להיות מלך. אבל כדי ליגע בעצמות ממש נדרש הביטול הפנימי שמצד עצם הנשמה,¹⁰ המתבטא בענין ההכתרה – הבקשה "מלך על העולם כולו וכר".¹¹

¹⁰ ובשבתגלית עצם הנשמה היא ממשכת את העצמות או שנעשית כלי (ראה ד"ה מי איל סוסי"ב בספר תרכ"ז, ספר המאמרים תרכ"ז ע' תמד ואילך)) להעצמות ממשרשת בו".

ביאורים בתורת רבינו

ערך לגביו. וכיון שקודם ההכתרה הוא נמצא כפי שהוא בעצמותו למעלה משייכות לנבראים, צריך לעורר ולהגיע לשם בעת ההכתרה.

ד "לתשובה יש עדיין שייכות לרצון, גילויים .. עצמות ממש למעלה מכל הגילויים" "גילויים" היינו יחס הדבר לזולת, ואינו הדבר כפי שהוא לעצמו שהוא מובדל ומרוגם מהזולת, וזוהי הדרגה האלקית המאירה בתשובה. שכן למרות שרצון הנא ע"י סליחה ותשובה הינו עמוק יותר מרצון סתם, אבל עדיין מדובר על כך שכתוצאה מהתשובה האדם נעשה מופצה לפני יתברך, היינו קשר עם הרצון של הקב"ה ולא עם עצמותו ית'.

בפשוטו יותר, למרות שדרגת בעל הרצון הינה למעלה מהרצון במצוות (שאינה מוכרחת בה, ראה לעיל ביאר א), שלכן נקרא 'בעל' הרצון (הערת רבינו 8), על שם שהוא בעל-הבית על הרצון, עם זאת סוף סוף זו דרגה ששייכת לרצון, כי עניינה שהוא בעל הבית כצד ששייכת וזה מלמד שיש לה קשר לזולת. שהרי רצון הוא קשר עם דבר אחר. מה-שאיין-כן עצמות ממש היא לעצמה בלבד ואינה שייכת כלל לזולת שהוא חוץ ממנה, ובמילא לא אומרים עליה אפילו שהיא

בעל הרצון. [ובאמת, הקשר של ישראל לעצמות הוא באופן שעצם הנשמה הוא חלק מהעצמות דבר אחד ממש כלקמן. ובעוד שדרגת בעל הרצון קשורה עם הכחות הוליים דשראל באופן של רצון והמשכה, דיינו שהם שני דברים נפרדים, הנה העצמות היא דבר אחד עם עצם הנשמה].

ה בהערת רבינו 10 "כשמתגלית עצם הנשמה היא ממשכת את העצמות או שנעשית כלי"¹² כלומר, או שהתגלות עצם הנשמה ממשכת את העצמות, או שהיא פועלת שהאדם יהיה כלי לכך שעצמותו ית' יתגלה בו.

ו "דכיוסול הפנימי שמצד עצם הנשמה, המתבטא בענין ההכתרה" הקבשה של האדם מהקב"ה "מלך על העולם כולו בכבודך" באה מעצם נפשו. היינו שלא יכול להתקיים ללא המלך. שהרי מה חסר ומפיער לו? מילא לאחרי שיש מלך, העם מחויבים לקיים מצוותיו. אבל אם אין מלך מה נוגע לו להיות עבד ושדיו לו פקודות? במלך גשמי הקבשה למלך היא כדי שתהיה מדינה מתוקנת, אך בקשת

בעבודת כהן גדול כיוה"כ:

מעיקרי עבודת כהן גדול כיום זה היתה – הכניסה לקודש הקדשים. והנה, על כניסה זו נאמר בכתוב¹³ "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד", ואיתא על זה בירושלמי¹⁴ "אפילו אותן שכתב בהן דמות פניהם פני אדם", פירוש, שאף היות הקודש, המלאכים היותר נעלים, דעליהם קאי הכתוב "ופניהם פני אדם"¹⁵, לא היו יכולים להמצא בקודש הקדשים באותה שעה. והיינו משום שעבודת יום הכיפורים גילתה את התאחדות ישראל - שהרי הכהן גדול היה שלוחם של כלל ישראל - עם הקב"ה, "ישראל ומלכא בלחודדיה", רק הקב"ה עם ישראל בלבד.

יתירה מזו: כניסת כהן גדול לקודש הקדשים נהגה גם בבית שני, ואז

19 יונא פ"א, ה"ח. וראה דבר ח"צ סו. ב (רח"א רח, ב). ובר"ה וכל אדם תה"ל בסופו.
20 רמב"ם הל' סוה"ת פ"ב ה"ז. וראה דבר ח"צ סו. א. וראה תניא רפ"ט (ומציין שם לרע"א מהמנא - פנראה דבר ח"צ וכה, א) - ולעין היים (כנראה ש"י פ"ט).

מחשבות בלבתי ידח ממנו נדח", והקב"ה מצפה שכל יהודי יעשה תשובה, הרי מוכן בפשטות, שאפילו כאשר "אזתה הסכות את לבם אחורנית", שהתורה מבארת על כך – "מנעת מהם תשובה", וזה רק בהדבוניות, היות שלא שייך הרי שמלמעלה יעשו ענין של היפך הכוונה. אלא אדרבה: "הסכות את לבם אחורנית" גופא, הוא כבדי לעורר תשובה עמוקה, התשובה של "דחק".

כב "היות הקודש .. ופניהם פני אדם" כלומר, יש מלאכים שעבודתם היא בדהילו

ורחימו טבעיים. בזומה לבעל-חיים המתנהגים

ש"עיצומו של יום מכפר" אפילו ללא תשובה - שאף הוא מודה שעל העבירות דיום הכיפורים גופא אין הוא מכפר, ואם לא התענה כיום הכיפורים וכו' אין "עיצומו של יום" מכפר על זה, דכיון ש"עיצומו של יום"¹⁶ הוא אשר מחמתו נחשב העדר התענית לעוון, הרי אין שייך שהוא גופא יכפר על כך.¹⁷

סיכום: הן בראש השנה והן ביום הכיפורים, ענינם העצמי והתשובה שבהם באים לידי ביטוי במצות היום (שופר ותענית כו'). ומסיבה זו גם לדעת רבי אין עיצומו של יום מכפר על ביטול מצות היום, שכן עיצומו של יום הוא הגורם שייחשב לעבירה, ולפיכך אין בידו לכפר על כך.

ה. ענין הנ"ל של ההתקשרות העצמית בין ישראל להקב"ה מצינו גם

17 בדוגמת אין קטיגור נעשה סניגור. ראה צפת פעמ' ורמב"ם הל' יום פ"ד ה"ב. ולכאורה צ"ע מהא דאזתא ומשכח אין מספיקין דייקא, אבל אם דחק בו מקבילי תשובתו (אגרת התשובה פי"א). יו"ל דתשובה דדחק היא נעלית יותר מ. ואכ"מ.
18 ריקרא סו, יז.

ביאורים בתורת רבינו

כא בהערת רבינו 17 – "ולכאורה צריך עיון .. יו"ל דתשובה דדחק היא נעלית יותר" כלומר, אם הכפרה של עיצומו של יום לא מועילה לכפר על מי שלא התענה, מטעם ש"אין קטיגור נעשה סניגור", אם-כן צריך להבין אין מועילה התשובה למי שאמר "אזתא ואשוב [בתשובת]", הרי כיון שהתשובה היא שגורמה לו לחטוא אין יתכן שהיא תועיל לו אם דחק ועשה תשובה, ועל כן מבאר שהתשובה של "דחק" היא למעלה מהכפרה של יום הכיפורים ולכן בנחה לזועל.

וראה לקו"ש ח"ז (עמ' 66): היות ש"דחש

כא יום הכיפורים

אלוי': **עצם הנשמה** - "עיצומו של יום מכפר", התשובה דיום הכיפורים (דמשעם זה יום הכיפורים הוא מעשרת ימי תשובה), והמצוה דיום הכיפורים - מצות התענית וכו', וכן מצות התשובה והודויות¹⁴ יו.
סיכום: הן בראש השנה והן ביום הכיפורים יש ג' ענינים: א. ענינים העצמי - בראש השנה הכרתת המלך, וביום הכיפורים "עיצומו של יום מכפר". ב. התשובה - להיחם חלק מעשרת ימי תשובה. ג. מצות היום - בראש השנה שופר, וביום הכיפורים תענית ותשובה.

ולא בהל' שופר.

¹⁴ * ראה מכתב הכללי לראש-השנה תשכ"ז (נדפס

בלק"ש ח"י ע' 1354) יו.

¹⁶ ראה ד"ח וזאת בחתן תני"ז פ"י שהעניני דרי"כ

מגיע למעלה מבחינת התשובה .

ביאורים בתורת רבינו

הראש מנהיג את כל האברים גם אחורי שכבר נמשכת בהם החיות.

וכן הוא גם בראש השנה: (א) העבודה דר"ה מצד עצמו - "שתמליכוני עליכם" - שמגעת בעצמות, כנ"ל, והיא נעלית מכדי שיהיה לה ערך לעבודה של כל ימי השנה; (ב) עבודת התשובה של ר"ה, שיש לה ערך ושייכות למצוות (גזירות), אבל היא למעלה מהם, והיא כמו כלל הכולל את כולם; (ג) השפעת ההחלטה הטובה בר"ה על קיום המצוות של כל השנה - כמו הראש המנהיג את האברים.

סיכום: השם "ראש השנה" מורה שיש לו את התכונות של ראש, והן שלושת סוגי

12) לקיטת תורה הבוא מא, ג. עטרת ראש שער ראש

השנה בתחלתו.

בלשון-הקודש הן אלו חיות הדיבור המשתלשלות ממדרגה למדרגה מעשרה מאמות שבתורה על-ידי חילופים ותמורות האותיות בר"ה שערים, עד שמגיעות ומתבלשות באותו נבדא להחיותו".

וזוהו שמוספר במדרש (במדרש רבה חוקת יו, טו, ג)

שזווקא אדם הראשון ידע לתת שמות לכל בעלי החיים ולא מלאמי השרת, שכן לאדם הראשון היתה היכולת לראות בכל דבר את הכח האלוקי שבו, ומה ידע את שמו.

ח "ראש השנה"

בתורה מונה החג "יום תדונה", אך חז"ל קראו לו "ראש השנה" (ראה מסכת ראש השנה ועוד). ומכך שלא קראו לו "תחילת השנה", יש ללמוד שהוא נושא בקרבו את התכונות המיוחדות של ראש.

ט בחקרת רבינו 14 "צרי שיהיה קיום לדבר

ח

סיכום: שלושה סוגי עבודה בראש השנה זה למעלה מזה: א. עבודת המצוות - רצון העליון. ב. עבודת התשובה - למעלה מזה רצון אבל בשייכות לרצון. ג. קבלת המלכות ע"י הביטול מצד עצם הנשמה - בעצמות ממש.

ג. כל שם שניתן ע"י התורה - אינו שם הסמלי, אלא הוא מכבא את החיות (המהות) של הדבר הנקרא בשם זה¹¹. וגם בשם "ראש השנה"¹² מרומזימו הענינים האמורים:

ה"ראש" שבאדם - ישבו כמה ענינים: (א) המהות והמעלה של הראש מצד עצמו, למעלה מכל האברים, (ב) הראש כולל את החיות של כל האברים, (ג)

11) תנאי שער היחוד והאמונה פ"א.

ביאורים בתורת רבינו

המלות בעבודת ה' היא משום שעצם מהות היחודי הוא אלוקות, ולכן הוא מרגיש שאינו בן אדם בלי הקב"ה. נמצא שקשר זה עמוק יותר מהקשר שמתבטא בתשובה, שכן התשובה באה בשלב שכבר יש ציווי, ורוצה לקיים הציווי (לקי"ש ח"ט עמ' 651).

ז "שם .. מכבא את החיות (המהות) של הדבר"

בשונה משאר הלשונות, שהשמות שניתנו בהן לכל דבר ודבר הם שמות הסמליים (שנקרא והוסכם כך מטעמי נוחות, על מנת שבני אדם יוכלו להבין זה את זה), הרי שמו של כל דבר כפי שנקרא בלשון-הקודש מורה על עצם הדבר חיותו ושרשו, ובלשון אדמו"ר חזקן שעזוה"א פ"א: "כל הנבראים שבעולם, השמות שנקראים בהם

– הגם שדבריו כאן עוסקים בענין התשובה, מכל מקום, כיון שדוהו רמז וטעם לתקיעת שופר, היה לו לסדר זאת בהלכות שופר – וכדרכו במקום אחר, שנתן טעם¹⁶ לטבילה במקוה, "אלא גזירת הכתוב היא כו' אף-על-פי-כן רמז יש בדבר כו' לטהר נפשו מטומאת הנפשות כו' ודעות הרעות כו' במי הדעת טהור כו'", ולא קבע מקומו בהלכות תשובה, כי אם בהלכות מקוואות, כיון שדוהו רמז וטעם למקוה.

עוד צריך להבין: בגמרא איתא¹⁷ "אמרו לפני כו' מלכות כדו' שתמליכוננו עליכם כו' וכמה בשופר". ונמצא שגם ענין "תמליכוננו" נעשה על-ידי השופר, ואם כן, למה לא הזכיר הרמב"ם בין עניני השופר גם את ענין "תמליכוננו"?

יש לכאר על-פי האמור לעיל – שבשופר ישנם שלשה ענינים: **ראש השנה** – הגם שדבריו כאן עוסקים בענין התשובה, מכל מקום, כיון שדוהו רמז וטעם לתקיעת שופר, היה לו לסדר זאת בהלכות שופר – וכדרכו במקום אחר, שנתן טעם¹⁶ לטבילה במקוה, "אלא גזירת הכתוב היא כו' אף-על-פי-כן רמז יש בדבר כו' לטהר נפשו מטומאת הנפשות כו' ודעות הרעות כו' במי הדעת טהור כו'", ולא קבע מקומו בהלכות תשובה, כי אם בהלכות מקוואות, כיון שדוהו רמז וטעם למקוה.

סיכום: ג' מדרגות בהתקשרותם של בני ישראל עם הקב"ה זו למעלה מזו: א. קיום המצוות וקבלת עול. ב. תשובה וחרטה על החטאים. ג. התקשרות עצם הנשמה עם העצמות. דרגה זו מתגלה ביום הכיפורים, וכיון ששם אין החטאים פוגמים מלכתחילה, לכן יום הכיפורים מכפר.

הענין העצמי שבו – "תמליכוננו", ההתקשרות דעצם הנשמה – יש בו גם ענין התשובה (דמטעם זה נכנס ראש השנה כמנין עשרת ימי תשובה) וענין המצוה י' (שופר), כך גם ביום הכיפורים ישנם כל שלשת ענינים

השייך להשתלשלות) ולכן יש בה מידה כו', משא"כ התשובה דמענה הקב"ה שלמעלה מהתורה, היא מבחינת תנווג עצמי שלמעלה מהדיון לגמרי, ודוגמת הפרה דיו"כ, ולכן אין בה שום מידות, ומכפרת גם על הדונות, ועד שהדונות נעשים נכונות י"ט.
13 וכנסח הרכיב בפילת י"כ "מלך מוחל וסולח", שהמחילה הסליחה דיו"כ באה מהבחינה ד"מלך" – "תמליכוננו" – שבר"ה.

ביאורים בתורת רבינו

מו בעקרת רבינו 12 – "דרגות החילוק שבין מענה התורה כו"
רמ שנה, ל"ש תוליד רמ תשט, "שאלו לחכמה הנפש החוטאת כמה תתקפר, ואמרה: הנפש החוטאת היא תמות, שאלו לנבואה ואמרה: הטאים תרדף רעה (היינו ייסורים), שאלו לתורה ואמרה: יבא אשם ויתכפר לך, שאלו לזקב"ה ואמר: יעשה תשובה ויתכפר לו. הוא הוא דכתיב (והו שכתוב) טוב וישר הוי' על כן יורה חטאים בדרך". כלומר, גם התשובה שטעם התורה (הבאה עם קרבן אשם) היא חידוש, שמתכפר ללא מיתה ויסורים.

כללות ענין הפרה היא מצד האור האלוקי שלמעלה מעולמות, שכן מצד האור המלוכש בעולם אין כפירה על החטא, כי הוא היפך כונת הבריאה.

בתורה מאיר אור אלוקי שלמעלה הבריאה.

העבודה הנ"ל: א. למעלה מכל האברים – "תמליכוננו עליכם" שמוע לעצמות. ב. כולל את החיות של האברים – עבודת התשובה שהיא כוללת את כל המצוות.
ג. מנהיג את האברים – ההחלטה הטובה משפיעה על קיום מצוות כל השנה.

ד. בנוגע לר"ה איתא¹³: "מצות היום בשופר". ועל-פי המבואר לעיל, מובן, ששלש העבודות דראש השנה – "שתמליכוננו עליכם", תשובה וקיום המצוות – ישנם גם במצות היום, היא השופר¹⁴. דבר זה (כמו כל עניני פנימיות התורה) מרומו גם כנגלה.

כתב הרמב"ם בהלכות תשובה¹⁵: "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כו' וחזרו בתשובה". וצריך להבין, מדוע קבע הרמב"ם מקומו של ענין זה הנוגע לתקיעת שופר בהלכות תשובה, ולא בהלכות שופר?

13 ר"ה כו, א.
14 ובהו יובן מה שמבאר בד"ה בהכמה יבנה בית לאדמור"י הזקן (מאמרי אדמור"י הזקן תקס"ד ע' ר"ז, וראה גם במאמרים שנשמנו שם) הטעם שצריך לומר פסקי מלכות זכויות ושופרות כי "כדי שיהיה כתינת קיום לדבר בבחינת חוהם אין זה אלא על-פי התורה דוקא". ולכאורה אין מובן למה אין צריך להביא ראיה מן התורה על ההמשכות שבכל המצוות, ורק על ההמשכה שבשופר י"ט.

– הענין, צורך החוהם הוא רק כשהחמשכה היא מבחינה שלמעלה לגמרי מהשתלשלות (בבחינת התשובה ומכל שכן בבחינת תמליכוננו).
ובהו יובן מ"ש בהמאמר שם: "כמו שגם בסודות ודין דאורייתא שבוחר הקדוש אנו רואים שלא יסמך בעל המאמר בלתי שיביא ראיה ברורה לדבריו באיזה

ביאורים בתורת רבינו

בבחינת חוהם ..
לתוספת ביאור ראה במילואים.

פסקו מן התורה או מן הנביאים כי בלתי זה אין למאמרו וסודו קיום כלל ודי למבין". שבסודות ודין דאורייתא, בבחינת שבתורה שלמעלה מהשתלשלות – הצורך להביא ראיה מפסקו.
15 פ"ג, ה"ד.
16 סוף הל' מקואות – ונראה שטעם הדפוס שם יצ"ל במי הדעת הטהור טהור. – וראה שיחת ליל ד' וסוכות תשמ"ח.
17 פפסט הלשון, וכ"מ מפרשנות תקיעת שופר, וכ"כ בפירושו, ועינינו מליכס - א. א. ומשי"כ בחוספא ר"ה (פ"א, א'), הוא עוד ענין בשופר, ועל דרך זה בעוד מדרג"ל בזה. וראה דברי ר"ס (הובא בלקוטי שיחות ח"ד ע' 1354).

ביאורים בתורת רבינו

א) מצות תקיעת שופר על כל פריי דניה – אשר מנה אותה הרמב"ם בין תרי"ג מצוות, וקבע מקומה בהלכות שופר.
 ב) בחינת התשובה הנמצאת ברחם בתקיעת שופר – אשר היא נעלית מכל המצוות, ולכן קבע הרמב"ם מקומו של ענין זה שבשופר בהלכות תשובה ולא בהלכות שופר, לפי שבהלכות שופר הנידון הוא רק מצות שופר וכל פרטי דיניה, מה שאין-כן התשובה היא נעלית מהמצוות ורק מרומזה בשופר.¹⁸
 זהו שרייק הרמב"ם בלשונו: "אף-על-פי שתקיעת שופר בראש השנה

18 מה-שאין-כן הרמז שמגבילה כ"י אף שענין להקן הפגמים כ"י מכל-מקום הוא ענין תיקון פריי "לטהר נפשו כ"י חדישות הדעות כ"י במי הדעות המטהר", ולכן שייך זה להלכות מקצאות.
 19 רמזו בחינה זו בשופר הוא המיצי שבו – לא

ביאורים בתורת רבינו

י "רמזיה מורה על דבר שהוא נעלה מכדי שיוכל להתלבש באותיות, ולכן ביבלתו להתבטא ברמז כלכך"
 כדי להעביר סברא מלבישים אותה במילות הסברה אשר מילות אותה. אך יש ענינים שלא ניתן להעביר באמצעות מילים, וכגון ענינים עמוקים שניתן להעבירם רק רמזו וראה לקו"ש ח"ט עמ' 420 ואילוף, או תחושה עמוקה של הנפש, אשר היא נרמות בתווי הנפים של האדם או כסימנים שעושה בתנועות ידו וכדומה. כאן לא ניתן לומר כי הרמז מכיל את אותה תחושה נפשית הנרמות בו, אלא הוא רק 'רמז' עליה.

יא "רמז אף הוא תנועה של גילוי"
 אמנם רמז רק רמז על הדבר ואינו מכיל אותו כמובאר בבאר הקודם, אבל בסופו של דבר, העובדה שענין עמוק נרמז בתנועה מסויימת,

ביאורים בתורת רבינו

ג) זהירות הכתוב", וגדרה היינו מצוה, מכל מקום, "רמז יש בו", היינו שמרומז בשופר ענין נעלה מהמצוה עצמה – כשם שכל רמזיה מורה על דבר שהוא נעלה מכדי שיוכל להתלבש באותיות, ולכן ביכלתו להתבטא ברמז כלכך – וזהו ענין התשובה.
 ג) מה שעל-ידי תקיעת שופר נעשה ענין "תמליכנו עליכם". וענין זה הוא נעלה לגמרי ממצות שופר, עד שאינו יכול להתלבש בה אפילו באופן של רמז, לפי ש"רמז" אף הוא תנועה של גילוי יי, מה-שאין-כן "תמליכנו" הוא הביטול העצמי דעצם הגשמה¹⁹.

מציצ דעיונות, כי אם זה שהוא "עם" ולא במדות העצמיות י שש מושרש ולכן זה נוגע בהעצמות עיי"ן ד"ה שיר המעלות תשי"ג בסופו המשך ראש השנה הרצ"ה (כספר המאמרים קונטרסים ח"ב) (כסופו).

ביאורים בתורת רבינו

מבצעה על איזושהי שייכות בנייה. ולכן הרמז על שביעות רצון למשל יהיה שונה מרמזו על תחושת היפך הרצון.
 נמצא שמדובר על גילוי מהנפש ולא על עצם הנפש. וא"כ בעבודת ה' אין זו התקשרות עצמית עם אלוקות כדרך התקשרות האדם לעצמו שאינה מבוססת על רגש או רצון כלפי עצמו, ולכן אינה נרמות בתנועה מסוימת, אלא התקשרות באופן של שני דברים המתקשרים זה עם זה, על-ידי רצון וכו"ב, כלליל ביאר ד.
 יב "כערת רבינו 19 עם ולא כמרחב העצמות"
 כלומר, מעיק לו שהוא עם של המלך ואינו דבר אחד אותו (ואולי הוא על דרך המבאר בלקו"ש ח"ט ע' 209 ואילוף).

יום הכיפורים

וکیין שהתקשרות זו נעלית היא וזו התגלה, אבל הכל מודים שהכפרה מכל מדידות וציונים, הרי, כשם שאין היא נצרת על-ידי עבודה, כך גם אי אפשר להחלישה או לפגום בה על-ידי העדר העבודה או על-ידי עוונות, כי אין כל הפגמים והחטאים "מגיעים" כלל במדרגות התקשרות זו י. וזהו ש"עיצומו של יום מכפר", דכיום הכיפורים מתגלה בכל אחד מישראל ההתקשרות העצמית דעצם נשמתו עם הקב"ה, וכאשר מדרגיה זו מתגלית, סרים ומתבטלים בדרך ממילא כל הפגמים י (ולא נחלקו רבי ורבינו אלא האם התשובה היא תנאי לכך שמדריגה

11 ראה לקוטי שיעור ח"ד ע' 1097 ערה 31 דמה שעיי תשובה על עבירות מגיע למעלה ממקום צדיקים גמורים שמעט שנים הפגם מגיע למעלה ממקום צדיקים גמורים.
 12 וב' בחינת אלו תשובה ודי"כ הם בדוגמת

ביאורים בתורת רבינו

יב "אי אפשר להחלישה או לפגום בה" מצד עצם הגשמה הרי "עם בשעת החטא הייתה באמנה איתו ית", ולא נעשה שום פירוד התרחקות מאלוקות, כי כל דבר שהאדם יעשה אינו בערך לקשר העצמי שלו עם אלוקות. וכמו שכלל שהאדם יחטא כלפי עצמו לא ינתק בכך מעצמו. [בדומה לקשר בין אב לבנו, שגם אם הבן יבין, ירגיש ויעשה, הפוך מצדו של האב – אין זה פוגע בעצם היותו בנו]. מה-שאין-כן דרגה הב' דלעיל שעניניה הוא רצון לאלוקות, הרי חפצו ורצונו הגילוי של החוטא הוא בניגוד לרצונו הפנימי (ראה בהרחבה יותר ספר הענינים ח"א ע' 170, שם ובתוספתו שם, ד"ה בסוכות תשנ"ו תשכ"ג ע' 167).

יג "וכאשר מדרגיה זו מתגלית, סרים ומתבטלים בדרך ממילא כל הפגמים"
 הדגש הוא שהיא אכן מתגלית. כי מצד עצם התשמה אף פעם לא היה פירוד, והתעלול בגילוי

יום הכיפורים

זו התגלה, אבל הכל מודים שהכפרה מכל מדידות וציונים, הרי, כשם שאין היא נצרת על-ידי עבודה, כך גם אי אפשר להחלישה או לפגום בה על-ידי העדר העבודה או על-ידי עוונות, כי אין כל הפגמים והחטאים "מגיעים" כלל במדרגות התקשרות זו י. וזהו ש"עיצומו של יום מכפר", דכיום הכיפורים מתגלה בכל אחד מישראל ההתקשרות העצמית דעצם נשמתו עם הקב"ה, והיא שוברת ומסירה את כל המונע ומעכב להתקשרות זו י. מה- שאין-כן הכפרה דיום הכיפורים נעשית על-ידי זה שמאירה דרגה כזו שבה אין פגם מלכתחילה, כנ"ל²⁰.

החלוק שבין מצוה הוזהרה יביא אשם ויתכפר לו למענה הקב"ה יעשה תשובה כ"י (ראה גם מכתב ח' חשירי תשי"ב, נרפס בלקו"ש ח"ד ע' 1359) – דאף שגם מצוה הוזהרה יביא אשם - הוא ענין התשובה, דאז ידאק מכפר הקב"ה. מ"מ ע"י התשובה דבחינה

ביאורים בתורת רבינו

היא בנוגע לכוחות הגלויים, שבחינוניות היה בהם פירוד. אך מכיון שאלוקות היא מוחתת, הרי היא המהות גם של כוחותינו הגלויים, וא"כ מתגלה שבפנימיות, גם בכוחותינו הגלויים מעולם לא היה מוחתת (ראה ד"ה שבה ישרא' תשל"ח ח"ב סוף סעיף ד').

יד "יהיא שוברת ומסירה את כל המונע ומעכב להתקשרות זו"
 כלומר, היא מתקנת את החינוניות של כוחות הגלויים (כנ"ל ביאר ז). ולכן תיקון זה יכול להעשות דווקא מצד בחינת התשובה שיש לה קירוב ודמיון לציון של הכוחות הגלויים. אך מצד עצם הגשמה שהוא מרומם מצויה, אי אפשר לפעול עליהם. כי כשם שסברא חזקה לא יוכלה לתקוע מסמר, כך ויותר מכך הפשטה לא יוכלה לפעול על ציון (הרבים נזכרים ככלל בנוגע לציון, עאכ"כ בנוגע לציון של פירוד מאלוקות שלגבי עצם הגשמה הוא לא קיים כלל). וראה במילואים.

מקום, גם התקשרות פנימית זו היא מוגבלת כזה שבכללה להיות נמדרת בתנועה דתשוכה.^ט

ג) ההתקשרות העצמית דעצם הנשמה עם עצמותו יתברך. קשר זה אינו כל מדידות והגבלות, והוא נעלה מכדי להתבטא בכל תנועה שהיא, ואפילו בתנועה דתשוכה. והתקשרות

== ביאורים בתורת רבינו ==

התנועים שלו. אך כשמתגלה הרצון הנ"ל, הרי הוא משיפע על השכל שיוכל לקבל הסברים בגזלת ה' (כדוגמת 'השוחד יעורר עיני חכמים' הקיים בלעזמת זה) (ראה גם בהמשך תוס"י ע' טו).

ח בתערת רבינו 10 'וגם למעלה התשובה מגעת בבחינה שלמעלה מרצון דמנוות'. בחינה זו נקראת ברא"ח בשם 'על הרצון'. וממנה באה הכפרה על העונות, מכיון שבעל הרצון אינו מוכרח ברצון, וכינוי לרצות ולחפץ בעם ישראל למרות חטאיהם.

אלא שיש להבין נקודה זו, וכי בעל הרצון אינו רוצה במצוות? ומצד שני, אם אינו מוכרח ברצון דמצוות, למה מדרשת תשובה על העונות? לביאור הענין ראה במילואים.

ט 'נמדרת בתנועה דתשוכה' כלומר, למרות שמדובר ברצון עצמי הקיים באופן תמידי, בכל זאת האדם ואלוקות הם שני דברים, אלא שמתקשרים ביניהם על-דבריו רצון או רגש התעוררות של תשובה. אם כן הקשר הוא מדרד וניתן לתיאור, וישנם גם הבדלים בין איש לרעהו (אצל האחד התעוררות התשובה חזקה יותר וצאל השני חזקה פחות). משא"כ בבחינה הג' שם הם דבר אחד, ולכן הקשר לא ניתן לתיאור (וראה ביאור הבא).

י 'עגלה מכרי להרבסא בכל תנועה שהיא' את עצם הנפש האלוהית לא ניתן להגדיר ולהסביר, כשם שאת עצם מוחות האדם לא ניתן

זו אינה יכולה להתהוות על-ידי פעולות ועבודות – לפי שכל פעולות האדם, נעלות ככל שהתיינה, יש בהן מכל מקום מדידה כל שהיא – אלא היא קיימת בכל אחד מישאל בטבע, מצד עצם נשמתו, שהיא 'חלק אלקה ממעל ממש', וגם עתה (בביתוה בנוף) הרי היא 'חבוקה דבוקה כך . . יחידה ליחידך'.^{טו}

להגדיר ולהסביר. וכן גם את הקשר שלו לאלוקות לא ניתן להגדיר ולהסביר, שכן אלוהות היא 'זוא' ואין צורך בשום סיבה של רגש רצון או הנה שתחבר בינו לאלוקות. ובדוגמת הקשר של האדם לעצמו שאין הוא בכך שרוצה את עצמו אלא 'זוא' זה 'זוא'.

דוגמה לכך – ש'עצם המוח' של יהודי הוא אלוהות – אפשר לתת מוקשר שבין כן לאביו: קשר זה איננו מוחתה בכך שהבן יקיים את רצון האב, ואפילו לא באהבתו מעומק ליבו את אביו. הקשר ביניהם הוא הרבה יותר עמוק – האב והבן אינם שני דברים נפרדים שנתקשרו זה בזה, אלא הם מוחות אחת. הבן הוא האב עצמו כפי שנמשך ובה בנוף אחר.

ועל-דרך-זה הוא בעצם הנשמה, שהתקשרותה מאלוקות אינה מוחשתה על סיבה כלשהי, אלא היא ואלוקות – חד הם.

[ובמק"א מוסף לק"ש ח"י"ש עמ' 351], שעצם העובדה שהתעוררות היא בנוגע לקיום תורה ומצוות מורה שהם ב' דברים. שכן האם הקשר של בן לאביו הוא בכך שממלא את ציוויו והולך בדרך השרי? הקשר הוא בכך שהם מוחות אחת]

יא 'יחידה ליחידך' זו הסיבה שעצם הנשמה נקראת בשם 'יחידה', מלשון 'יחוד', ללא כל תואר או ציור מוסים. כיון שהתקשרותה מאלוקות אינה מוחשתה על טעם, סיבה או 'ציוו' כלשהם, אלא היא ואלוקות – הם חד.

סיכום: שלושה ענינים הנ"ל נמצאים בתקיעת שופר, ומרמזים בגלגלה. א. מצוה – מופיעה ברמב"ם בהלכות שופר. ב. תשובה – מופיעה ברמז בהלכות תשובה, המורה על דבר נעלה מן המצוה. ג. 'תמליכונו עליכם.. בשופר' – לא נזכר כלל ברמב"ם, ליהיות נעלה כל כך שאינו יכול להתלבש אפילו ברמז.

ה. על פי זה יובן גם הקשר בין הפסוק "יבחר לנו את נחלתנו גוי" (במומור "למנצח" הנאמר לפני התקיעות) למצות שופר.

בחירה אמיתית היא דוקא בחירה שאינה באה מחמת שום סיבות וטעמים צדיים, אלא אך ורק מצד הבחירה החפשית של הבוחר, שהרי, כאשר ישנה סיבה שבגללה בוחר, הסיבה

(20) ראה לקוטי שיעור ח"ד ע' 1309; ע' 1340 ואילן.

== ביאורים בתורת רבינו ==

יג 'עצמות. מקומה של הבחירה החפשית' ענין הבחירה שייך רק בדרגה כזו שאין אצלה חשיבות לשום דבר חוץ ממנה, ובמילא כל ההחלטות שלה נובעות רק מהרצון שלה ולא משום הכרח. אבל בדרגה כזו שנותנת חשיבות לדבר חוץ ממנה ומשמנת לדבר מוסים, אין זו 'בחירה' האם להימשך או לא, אלא זה 'זכוח' להימשך, שהרי היא מחשיבה את הדבר ומוכרחת לרצות בו.

למשל, אדם שהוא שכלי, נמשך בטבעו לדבר שכל, והרי ברור שהמשיכה שלו לדברי שכל אינה מוגדרת כבחירה, שכן הוא מוכרח להימשך לזה בגלל החשיבות שיש בענינו לדברי חכמה (ואדרבה, אדם שכלי שמכיל בשכלו שיש מעלה בדבר מוסים, הוא מוכרח להימשך לכך עוד יותר

מכריחה אותו לבחור, ונמצא שאין זו בחירה חפשית.²⁰ ועל-פי זה צריך להבין: איך יכול להיות קשר בין ענין "יבחר לנו את נחלתנו גוי" לעבודה דתקיעת שופר – והרי, כיון שענין "יבחר" נובע מהתעוררה דתקיעת שופר, נמצא לכאורה שאין זו בחירה חפשית?

אך על-פי הביאור הנ"ל יובן: עבודת ה' "מצוה" וה'תשובה" שבשופר, אכן אינן מגיעות עד ל'עצמות', מקומה של הבחירה החפשית.²¹ ואינן ממושיכות אלא 'גילויים' – אתערותא דלעילא הבאה ע"י אתערותא לתתא ומחמתה; דוקא הביטול העצמי דעצם הנשמה שבשופר – 'תמליכונו' – מגיע עד ל'עצמות', ושם ישראל הם מציאות אחת עם הקב"ה, והוא בוחר בהם מצד עצמו בבחירתו החפשית. אבל אין זאת

מאשר מי שמכים אותו בשוט ומכריחים אותו לבחור בדבר מוסים. יאה לק"ש ח"ד 1309).

וכיון שכן, הבחירה היא רק בעצמותו יתברך ולא למטה מזה. שכן, הדרגות שבסדר השתלשלותו הן כבר מצויירות באיזה ציוו (חכמה, חסד וכו'), ולכן הן נותנות חשיבות לענין ששייך אליהן ומוכרחות לבחור בו. למשל, ספירת החכמה נמשכת לדברי חכמה ומוכרחת להימשך אליהן (ואילו הדרגות שלמעלה מוחשתלשלות, כמו 'סובב כל עלמין', הן מוגדרות בה שהכל אין ערוך לגביהן ואין שייך אצלו בכלל ענין הבחירה בדבר חתנתו). ורק העצמות שהוא אינו מוגדר בשום דבר – לא בזה שיש לו איזה ציוו ולא בזה שהכל באין ערוך לגבינו – יכול לבחור בדבר בגלל עצמו ולא מצד שיש לדבר איזה חשיבות.

וקשר פנימי זה מתבטא בכך, שגם לאחר שעבר על ציווי הקב"ה והסיר מעליו עולו - הדבר מעיק ומיצר לו ומצער, עד שעושה תשובה על כך י. ודוקא בהיות התשובה באה מכח התקשרות זו שהיא עמוקה יותר בנפש מן ההתקשרות שעל-ידי קיום המצוות, יש בכחה של התשובה לשובור ולהסיר את הפגמים שנוצרו בנפש על-ידי עוונות אשר החלישו את ההתקשרות הגלויה של האדם¹⁰. אלא שמכל

¹⁰ דרך מצותיך מצות ירודי ותשובה. ובכ"פ.

יתברך, והרי רצונו הוא בודאי בטוב (וכדכתב, אשר "באור פני מלך" יש רק "חיים" ¹¹), טוב כגשמיות (כידוע¹² של עצמות יש קשר, כביכול, לגשמיות ¹³), והיינו, שתומשך מהצמות כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה.

סיכום: כיון שההמשכה הנמשכת על-ידי תקיעת שופר היא מהצמות, אין מקום לחשבונות והגבלות, ולבטח היא תהיה טובה גם בגשמיות.

(משיחת ראש השנה ושחבת בית השאבה תשכ"ג) ¹¹ ?קוסי שיחות זלמן ד, ראש השנה בתרגום לשון הקודש

יב **ביאורים בתורת רבינו**
 שתקיעת שופר היא סיבה הפועלת ומעוררת את ענין "בחר" ²¹ י.

סיכום: והוה שאומרים "יבחר לנו" לפני התקיעות, אף שבחזרה אמיתית היא ללא כל סיבה, כי הביטול של "תמליכונ" מגיע לעצמות ששם ישראל חד עם הקב"ה, והוא בחדר בהם.

1. **בעצמות – אין הגבלות ח"ו.**
 וכיון שההמשכה הנמשכת כר"ה על-ידי תקיעת שופר היא מהצמות מממש – הרי בהמשכה זו אין מקום לחשבונות, ואין בה הגבלות של סדר השתלשלות.

ואזי לבטח תהיה ההמשכה כרצונו

(21) ראה ר"ה יבחר לנו תש"ג סעיף ד: "המשכת הרצון משם אינו ענין הכרחי כלל מאחר שהוא מצד

ביאורים בתורת רבינו
 יד "הוא בחדר בהם מצד עצמו בכחירתו החפשית. אבל אין זאת שתקיעת שופר היא סיבה הפועלת ומעוררת את ענין יבחר" לומר תקיעת שופר רק מגלה את הבחירה ולא פועלת אותה.

בפרטיות, התנוק של בחירה הוא כנ"ל, שאינה באה מצד הזולת אלא מצד הבוחר. והביטול העצמי מגלה שישאל אינם זולת' אלא מציאות אחת עם הקב"ה, ובמילא הבחירה לא באה מהזולת אלא ממנו.

העצמות נמשכ בלי שום התעוררות כלל".
 (22) ראה תורת שלום ע' 12 וצ' 120.

10 **"באור פני מלך חיים"**
 וכנון שהמלך ננס לבית המשפט שאו מתבטלים הן הקטיוגור והן הסניגור, וגם הקטיוגור טוען סניגוריא' (ראפר לו יתנתן תש"א סעיף ג).

11 **"לעצמות יש קשר, כביכול, לגשמיות"**
 "יש הנברא תנה לא זו בלבד שאינו מגולה בורא, אלא עוד זאת שהוא מעלים ומסתיר על זה, ואדרבה נרגש שמציאותו מעצמותו .. זה מפני ששריש מהעצמות שמציאותו מעצמותו" (כארי לני

תש"א סעיף ד ובביאוריו שם).

1 **"הקשר הפנימי"**
 להבין זאת יש להקדים ולבאר מהו הדבר שמוניע אדם שפרק מעליו עול מלכות שמים ועול מצוות לשוב בתשובה. לו היה מדובר ביהודי ירא שמים ושומר תורה ומצוות, אלא שקרה שנכשל ולא הצליח להתגבר על יצרו, מובן מדוע הוא מתחרט והדבר מעיק לו, שכן רצונו הוא לקיים את רצון ה', וגם בנזק העבירה הוא לא רצה באמת לעשותה, אלא שלא היה לו די כוח ואומץ להתגבר על תאוותו, ולכן אחר-כך הוא מתחרט. אבל כאשר מדובר ביהודי שפויק מעליו את עולו של הקב"ה ונהיה חפשי לעצמו, מה מביאו להצטער על כך ולהתחרט.

למעשה ניתן לשאול שאלה זו גם על יהודי השומר תורה ומצוות, שכן לרוב בני האדם יש דברים שבנוגע אליהם האדם כביכול פורק מעליו עול ונעשו אצלו כדבר קבוע, כעונן ביטול תורה לשון הרע וכיו"ב, ולגבי עבירות אלו אין הוא בבחינת שונג אלא מויז. אם כן בנוגע לעניינים אלו מדוע שתהיה אצלו התעוררות תשובה?

הענין יזכר עפ"י דברי הרמב"ם (הלכות גירושין סוף פ"ה) שכל יהודי "רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו", ולכן

כאשר יהודי אינו רוצה לתת גט לאשתו, אף שהוא חייב בזה על פי דני התורה, כופים אותו עד שיאמר רוצה אני. לכאורה כיצד מועילה הכפייה שהגט יחשב שומא יזמן מצונו, הלא אנו רואים שהוא מוסף להתנגד וכל אמירתו רוצה אני היא מפני הכפייה בלבד? מסכי הרמב"ם שכיון שבעצם כל יהודי רוצה לעשות את כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויהודי זה שאינו רוצה לתת גט כיון יצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גידש ליצונו. ומשום כך, גם לאחר שפרק עול הדי זה מעיק לו וכו' (ראה הפעמים בספרו ע' 42).

2 **"בכוחה של התשובה לשוב ולתפור את הפגמים .. אשר החלישו את ההתקשרות הגלויה"**

הפגמים הם למשל ההרגל לרצות לעשות דברים אסורים, ונגמם מגיעה התעוררות התשובה הבאה מהרצון הפנימי לקיים תורה ומצוות שהוא עמוק וחזק יותר ומבטל. כמו כן הפגמים יכולים להיות בשכלו, שכיון שהוא נוהג חשיבות לענייני העולם (שלכן רוצה ומתענג בעבירות) לפיכך ההסברים בגדולת ה' לא נקלטים במוחו. שכן כידוע שכל האדם מוטם מראש לפי הרצונות

סיכום כללי

סעיף ד: שלוש ענינים הנ"ל קיימים בהקיעת שופר, ומרומזים בגולה: א. מצות - מופיעה ברמב"ם בהלכות שופר. ב. תשובה - מופיעה בימיזי בהלכות תשובה, המורה על דבר נעלה מן המצוה. ג. "תמליכוני עליכם .. בשופר" - לא נזכר ברמב"ם כלל, להיותו נעלה כל כך שאינו יכול להתלבש אפילו ברומז.

סעיף ה: זהו שאומרים "בחר לנו" לפני התקיעות, אף שבחירה אמיתית היא ללא כל סיבה, כי הביטול של "תמליכוני" מגיע לעצמות ששם ישראל חד עם הקב"ה, והוא בוחר בהם.

סעיף ו: כיון שההמשכה הנמשכת ע"י תקיעת שופר היא מהעצמות, אין מקום להשבנות והגבלות, ולכן לבטח ההמשכה תהיה טובה גם במשמיות, בבני חיי ומזוני.

סעיף א: מדברי חז"ל "עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים", עולה שבראש השנה וביום הכיפורים שני ענינים: א. ענינם העצמי. ב. ענין התשובה, כחלק מעשרת ימי תשובה.

סעיף ב: שלוש סוגי עבודה בראש השנה וה למעלה מזה: א. עבודת המצוות - רצון העליון. ב. עבודת התשובה - למעלה מרצון אבל בשייכות לרצון. ג. קבלת המלכות ע"י הביטול מצד עצם השמחה - בעצמות ממש.

סעיף ג: השם "ראש השנה" מורה שיש לו את התכונות של ראש, והן שלוש סוגי עבודה הנ"ל: א. למעלה מכל האברים - קבלת המלכות שמוגיעה לעצמות. ב. כולל את החיות של האברים - עבודת התשובה שהיא כוללת את כל המצוות. ג. מנהיג את האברים - ההחלטה הטובה משפיעה על קיום מצוות כל השנה.

ועל-ידי זה נרחץ ונמחה ממנו הרע (וכיון שהעונות שעשה בעבר הם שגרמו לו להתעורר בצמאון גדול יותר להקב"ה, לפיכך נחשבים אף הם לזכיות⁹). אבל, כיצד נמחה ומתקנה הרע מהאדם על-ידי "עיצומו של יום", מבלי שיעשה תשובה?

זה ש"עיצומו של יום" נחשב לו ככפורה לענין שלא יענישוהו - ניחא, כיון שיום הכיפורים מבטל את ענין העונש על עבירות; אבל, הכיצד וכמה מסתלקים על-ידי זה הפגמים מנפש האדם (וכאמור, גם לרבנו שהתשובה היא תנאי כאן, הרי הכפורה דיום הכיפורים גדולה מפעולת התשובה של האדם; ובפרט קשה לדעת רבי, דסבירא ליה שיום הכיפורים מכפר גם ללא תשובה)?

⁹ דרך מצותיך לח, ב.

¹⁰ תנאי פ"ו.

טז ביאורים בתורת רבינו
מישראל ואינה נמדדת לפי ערך עבודת התשובה שלו.

סיכום: הן לדעת רבי והן לדעת רבנו עיצומו של יום הכיפורים הוא שמכפר, אלא שלדעת רבנו התנאי לכך הוא התשובה.

ב. כפורה אין פירושה רק שהאדם אינו נענש על חטאו, כי אם גם נקיים⁹ הנפש מן הכתם והפגם - שנגרמו על-ידי החטא. ויתירה מזו: תכלית הכפורה היא ג - כאשר לא זו בלבד שלא נשאר כל רושם מהעבירות, אלא אף הודונות עצמם נהפכים ונחשבים כזכיות¹⁰.

ורצין להבין: בשעה שאדם מישראל עושה תשובה ומתחרט על החטא שעשה, עוקר הוא בכך את התענוג שהיה לו בעשיית העבירה⁸

⁷ יומא פו, ב.

⁸ נפש הקליפה. וע"י הירודי דברים - גוף הקליפה

ביאורים בתורת רבינו

תשובה (כולל התשובה של ראש השנה ויום הכיפורים) נמצאת "בין" העבודה העצמית של ראש השנה לעבודה העצמית של יום הכיפורים (ראה לקוטי שו"ת ראש השנה ס"א ובתפ"ה 4).

כ. כי אם גם נקיים הנפש מן הכתם והפגם "כפורה היא לשון קינוח, שמקנה לבלון החטא" (אגרת התשובה פ"א).

וראה רש"י (בבב"ב פ"ב ס"א) "נראה בעיני שכל כפורה שאצל עונן חטא ואצל פנים כולן לשון קינוח והעברה הן, ולשון אומי הוא. והרבה בגמרא: "וכפר ידיה" "בעי לכפורי ידיה בהווא גברא". וגם בלשון המקרא נקראים המזיקים של קדש "כפורי זוב", על שם שהכחן מקנה ידיו בהן בשפת המזיק.

ג. "תכלית הכפורה היא .. נהפכים ונחשבים

כזכיות"

כלומר, תכלית הכפורה היא שלא זו בלבד שהאדם יתכפר ויתקנה מעונו, אלא עוד זאת שגם הודונות עצמם (דהיינו החיות האלוהית שהתווספה בקליפות ע"י¹⁰) יעלו מהקליפה לקדושה (ראה תנאי פ"ק 6).

ד. "אף הודונות עצמם נהפכים.."

מהמשך הדברים משמע שהכפורה של יום הכיפורים פועלת ג"כ שחזונות נעשים כזכיות. וכן מפורש לקמן בדברי רבינו הערה 12.

ה. "לפיכך נחשבים אף הם לזכיות"

כלומר, גם הענין של ודונות נעשו לו כזכיות, אינו בא כשכר מלמעלה, אלא זהו פועל יוצא של התשובה שעשה, שכן יתרון עבודתו בא כתוצאה מריחוקו מה'.

תוכן כללי

ביאור מחלוקת רבנן ורבני בענין תשובה כתנאי לכפרה • שלוש דרגות בהתקשרות עם הקב"ה והמעולה שבהן - יום הכיפורים • הטעם שיום הכיפורים מכפר על החטאים • המשותף בין ראש השנה ליום הכיפורים • בטיול מהותו של היום בעבודת הכהן-גדול ובחמש תפילות

א. בגמרא מצינו מחלוקת בענין כפרת העוונות דיום הכפורים: לדעת רבנן "יום הכפורים אין מכפר אלא יום", ואזי באה גם הכפרה ד"עיצומו של על השבים", ואילו לדברי רבי "בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכיפורים מכפר", לפי ש"עיצומו של יום מכפר". והלכה כרבנן?

והנה, אין פירוש פלוגתא זו, שדעת רבנן היא ש"עיצומו של יום" אינו מכפר, והתשובה לבדה היא המכפרת, אלא אף חכמים מודים ש"עיצומו של יום מכפר", והיינו, שאין ביכולת האדם על-ידי התשובה שנושה להגיע לבדו לכפרה זו הבאה ע"י "עיצומו של יום". ולא נחלקו אלא באיזו דרך יבוא האדם לידי כפרה זו ד"עיצומו של יום":

דעת רבי היא, שתיכף כשנכנס וראש הכיפורים, מיד מאז ענין "עיצומו של יום", אפילו ביהודי שאינו עושה תשובה, ואזי "עיצומו של יום" מצד עצמו מכפר על עוונותיו; ודעת רבנן היא, שכדי להגיע לכפרה של "עיצומו

1 שבעות ג, א ושי"ג.
2 רמב"ם הל' תשובה פ"א, ה"א, ה"ג. הל' שגגות פ"א, ה"י. הובא בשו"ע אדה"ץ סתרי"ן, סט"ז.
3 וכמ"ש הרמב"ם שם ה"ג דר', "עצמו של יום

ביאורים במאמרי רבינו

א. "מכל מקום אין עיקר ענינם בזה שהם ימי תשובה"
ולכן נאמר הלשון "עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים", כי עבודת התשובה של ראש השנה משמחה הוא נכלל בחשבון עשרת

הכיפורים מכפר" - אף שפסק רבנן.
4 וצ"ע בדרך מצותיך מצות עגלה ערופה.
5 ראה באורכה לק"מ ח"ד ע' 1144 ובהתנסן שם.
6 אגרת התשובה פ"א.

מילואים

חוטא ומתעורר בתשובה, התשובה היא התחליף והכלי לקשר זה של "צעל הצינן", כמבואר בתערה בפנים (ראה סיד"ה תקעו תרי"א).
לביאור י: קבלת המלכות נוגעת לעצם מציאותו, שכן החילוק בין עבד לבן חורין הוא בעצם מציאותו. העבד הוא קנין כספו של האדון, כאחד מחפציו. לכן השעבוד של עבד לאדונו אינו רק בזמן שהאדון מצוה את העבד, אלא גם בעת שהעבד יישן על משכבו (וחיובו לבצע ציווי האדון הוא תוצאה מהיותו עבד). ועל כן העבודה דקבלת המלכות, שהופך להיות עבד, עמוקה יותר מתשובה שהיא רצון לקיים ציווים.

לביאור ט: "כמו על דרך משל המכתב של מלך בשר ודם שעדיין יוכל להשנותו להפוך לכמה אופנים כלום, שעדיין יוכל להשנותו להפוך לכמה אופנים שונים אחרים כו', אבל כשכבר חתמו בחותם המלך תהא אז הוא קיום הדבר הנכתב במכתב ואין לשנות ממנו אפילו כמלא נימא כו', כמו-כן ענין חותמו של הקב"ה אמת, דהיינו כאשר עלה ברצונו כך וכן כמו שהיה לו תענוג ורצון במדת מלכות הרי עדיין יכול הדבר להשתנות לכמה אופנים שונים אחרים כו', אך כאשר נאמרו בתורה פסוקי מלכות הרי זה בח"י חותמו של הקב"ה לקיום הדבר שלא ישונה כלל וד"ל. כי התורה הוא בח"י חותם, דאורייתא מחכמה נפקת והחכמה נקראת חותם לקיים כל דבר שפע הנשפע מאצ"ל ב"ע, כי ידוע שע"י החכמה עיקר ההנהגה בעולמות כמו החכמה תח"י כו' וכמ"ש כולם בחכמה עשית ד"ל.

והנה בחכמה יבנה בית, פ"י בנין הבית הוא כאשר כבר הושיבו האבנים זה תחת זה בסדר נכון ושוב אין לשנות סידורו כלל וכלל, ואין זה אלא כפי הסדר שכבר הוכן ונסדר אצלו במחשבת שכלו שאין לשנות ממנו, אבל קודם שנוגמם הסדר אצלו במחשבת חכמת האומן הבונה, עדיין יוכל לשנות סדר הבנין לכמה אופנים שונים כו'. והנומשל מובן כידוע שעל התורה שהיא בחינת חותם נאמר בראשית ברא ותרנומו בחוכמתא כו' אסתכל באורייתא וברא כו'" (פאפרי אה"י תקס"ד ע"ו).

הענין יובן עפ"י דברי הרמב"ם (הלכות גיחותין סוף פ"ט) שכל יהודי "רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו", ולכן כאשר יהודי אינו רוצה לתת גט לאשתו, אף שהוא חייב בזה על פי דני התורה, כופים אותו עד שיאמר רצה אני. לכאורה כיצד מועילה הכפייה שהטג ייחשב שהוא ניתן מרצונו, הלא אנו רואים שהוא מוסף להתנגד וכל אמירתו רוצה אני היא מפני הכפייה בלבד? מסביר הרמב"ם שכיון שבעצם כל יהודי רוצה לעשות את כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויהודי זה שאינו רוצה לתת גט כדיון יצרו הוא שתקפו, וכיוון שהוכיח עד שתשש יצרו ואמר רצה אני כבר גידש לרצונו. ומשום כך, גם לאחר שפיק עול הדין זה מעיקר לו (ראה המעדים בסודיות ע' 42).

רצון תמיד זה של היהודי לקיים את כל המצוות המביאו לשוב לתשובה, בא מדרגת "צעל הצינן" הרוצה תמיד שישאל יהיו שלמים בקשר הגלוי עמו (אלא שברוך כלל קשר זה בא לידי גילוי על-ידי קיום המצוות בפועל, אך כאשר יהודי